

ԱԶՏԱԳ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՊՐԻԼ 11 1933 ՉԵՌԻԷ ZHSC 2.50 Ս. Գ.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ

Տ. ՏԱՐԻ Ամեն առաւմուտ պոփոք քննիչ քերթիս սօճոճիքն հասցրին ՏՅՕՐԷՆ — Խմբագիր՝ Հ.Ա.Ե.Կ. ՊԱՆԵՍՆ Ձեռագրակաւ ձեռագիրները չեն վերագրուել ԹԻԻ 25 (863)

ԽՐԱԿՐԱԿԱՆ

ԴՊՐՈՑ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօնքի և դատականի մասին յատուկ ուսումնասիրութիւն մը ընել չէ մեր նպատակը, և ոչ ալ այս տողերով կ'ուզենք ստիպել մեր ընթերցողները որ անպայման սիրեն ու պաշտեն այս կամ այն եկեղեցին: Մեզ համար կրօնքը անհատական խղճի գործ է: Չենք մեզ դադար մարդիկ իրենց կրօնական ըմբռնումներուն համար:

Այս է մեր ընդհանուր համոզումը: Սակայն երբ իբրև հայ կը մտածենք, բոլորովին տարբեր եզրակացութեան և համոզումի կը յանգնենք: Հայ դպրոցն ու եկեղեցին զուգընթաց, և գրեթէ հաւասար գեղանի վրայ, դարձել է վեր եղած են ու կը մնան հայ ցեղի գոյութեան պահպանման միակ յենարանները: Մէկէն ու միւսէն ոնէ ձեռով ու պատուակով հեռացում, յանուն ինչ սկզբունքի ու պատճառաբանութեան ալ որ ըլլայ, պէտք է նկատել իբրև վերջնական կորուստ և հետացումնակ մեր ցեղի համար: Մասնաւոր ներկայ օրերուն, անհող ու աննայրենիք մեր ժողովուրդին ամենէն անարկու և վտանագաւոր թշնամիները անոնք են, որոնք ամենափոքրը չափով մը իսկ զնա կը հասցնեն մեր այս վերջին երկու պատւէններուն:

Ներկայ դարու մէջ, կրօնքն և եկեղեցին մասին շատ բան գրեք ու խօսքք են: Ըմբռնումները մեծ փոփոխութիւններու ենթարկուած են հանդէպ կրօնքի, սակայն բոլոր քաղաքակրթութիւններու մէջ ալ եկեղեցին ու դպրոցը նկատուած են իրարու հետ անքակտելիօրէն կապուած և իրար լրացնող ամբողջականութիւն մը, որոնք հաւասարապէս հանդիսացած են լոյսի և գիտութեան վարարանները: Ժողովուրդներու վերաբերմունքը իրենց եկեղեցիներուն հանդէպ պարտաւոր է անաղարտ և անալլալ:

Պատմական որ ազդեցութիւն ալ որ մտնենք, հնդիկ, չին, եգիպտացի, կը տեսնենք որ ներկայ քաղաքակրթութիւնը իր սրբաշու յաղթանակն ու գոյութիւնը կը պարտի անոնց, որոնք մեծանաներուն տաճարներու կամ վանքերու մէջ մարդկային ընկերութեան յատուկ ղեկավարութեան հիմքը գետեղեցին: Լուրջանչելք ժողովուրդը բողոքովին ինքնայատուկ ձեռով, համաձայն իր պայմաններուն և միջավայրին, կերտեց իր կրօնքը, անոր մէջ խտացնելով ամբողջ ազգի մը նկարագրի պայտան կողմերը և բարոյական ըմբռնումները:

Գիտուեցանք ժողովուրդներ, որոնք սասիճանակալ յեղաշրջումով և քաղաքական պայմաններու ազդեցութեան տակ հեռացան իրենց եկեղեցիներու կամ կրօնական հաւատաքններու անմիջական խնամակալութենէն: Այսօր սակայն չկան և իրենք. պատմութեան էջերը միայն արձանագրած են անոնց երբեմնի գոյութիւնը: Գիտուեցան նաև ուրիշներ որոնք չուզեցին և չէ կրցան լքել զայն, ոչ թէ բարոյական ըմբռնումներու և հասկացութեան կրօնական պատմութեան, այլ, ան, իրենց համար կը ներկայանար ապաւն մը, պատասխանարան մը եւ իբրև լուրջոյն գրած մը դիմագրաւելու համար վտանգներու և պաշտպանելու համար իրենց հաւաքական գոյութիւնը որպէս ինքնուրոյն ցեղ:

Հայ ժողովուրդը, բարեբախտաբար, դարձու բոլոր դժբաղդութեանց ընթացքին, կորսնցնելով հաներձ իր հարստութիւններն և որու պետութիւնն ու կառավարութիւնը, պահած է իր եկեղեցին, և որու շնորհիւն ալ կրցած է բոլոր յորձանքներուն դէմ իր գոյութիւնը պահել և անով պահպանել նաև մեր ցեղին ինքնուրոյն ղեկավարութիւնը: Հայ եկեղեցին նոյնացեք է հայ ցեղին, հայ մշակոյթին և հայ լեզուին հետ: Ան մեզի չի ներկայանար սոսկ կրօնական հաստատութիւն մը: Ամբողջ ցեղը մը պատմական յուշերու և յիշատակներու, ցեղային գանձերու արժէքը ներկայացնող աւանդութիւններու հսկայ պանդոն մըն է հայ եկեղեցին:

Մեր ենթարկուած ներկայ դժբաղդ օրերուն, մոռնալ այդ ճշմարտութիւնը և թերանալ ու տկարանալ եկեղեցիին հանդէպ մեր պարտականութիւնը մէջ, զէպի ուժացում կ'առաջնորդէ մեր ցեղը: Պէտք չէ մոռնանք որ յանուն հազար ու մէկ տեսակ պատճառաբանութիւններու մեզմէ հեռացուցին զանգուածներ, որոնք ազգային նկարագրերը, հաւաքական խիղճն ու բարոյականը, ու ամենէն յետոյ ազգային ղեկավարութիւնը օրէ օր աւելի փոխուեցաւ, արձանագրելով մեր կոտորակուած ցեղին հաշտոյն իբրև անդամանելի կորուստ:

Իժապարհաբար, մեր ժողովուրդը, ցոյց չտար իր հին նախնաձայն ինքնութիւնն ու պաշտպանութիւնը հայ դպրոցին ու եկեղեցիին հանդէպ: Տկարացած է իր հաւատքը և անհայրենիք ժողովուրդներու ազգային գոյութեան համար, չբաժարել ասոնց մէկէն կամ միւսէն, կը նշանակէ անձնասպանութեան դիմել: Չի գուրգուրալ ազգային դպրոցին եւ եկեղեցիին վրայ, կը նշանակէ թերանալ պարտականութեանց մէջ, նոր սերունդի նախնական կրթութիւնը հողալ օտար վարժարաններու շնորհիւ, համալոր է որքանապատկութեան:

Իպրոց ու եկեղեցի մեր միակ ազգային գոյգ անխաղախ եւ դարաւոր զինակիցներն են որոնց պաշտպանութեան հոգաձու պէտք է ըլլանք:

ՅԻՇԱՍԱԿՆԵՐ ԵՒ ՓԱՍՏԱՔՈՒՂԹԵՐ

ԹԻԻՐՔԻԱ ԻՆՉՈՒՒ ՄԱՍՆԱԿՅԵՑԱԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊՍՏԵՐԱԶՄԻՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ԽԱԼԻԻ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ո՞վ էր Հայկական տեղափոխութեանց պատասխանատուն

Զօհրայ եւ Վարդգէս ինչո՞ւ սխտրուած էին...

Ճշգրտ պէտք է հարցաքննութեան աւարտուէն վերջ, սկսած է պատերազմի միջոցին թիրաքիտ արտաքին նախարար Սալիլի պէտք է հարցաքննութիւնը: Եւ խաղաղ կրկնել վերջ ճշգրտ պէտք է ուղղուած հարցումները և համապատասխան բացառութիւններով լուսարանել յետոյ, Սալիլի պէտք է բացառութիւններ պահանջուէ է հայկական ասարագրութեան շուրջ:

Սալիլի հեռակեայ պատասխաններով բացատրած է պատերազմի միջոցին հայ ժողովուրդին հանդէպ ի գործ դրուած վարքագիծի մասին:

Բողոքի պատճառ հանդիսացող ասարագրութեան օրէնքը, իմ գահլիճի մասնակցութիւնէս շատ ատալ հրատարակուած էր: Մինչև անգամ այդ օրէնքի գործադրութիւնը իսկ իմ օրովս սկսած է: Այդ պատճառաւ, բնական է որ ես պատասխանատուութեան բաժին չունիմ այդ բոլորին մէջ: Իմ գահլիճի մասնակցութեան վերջ, եթէ աստժամայ որոշումներ և օրէնքներ հաստատուած են և որոնք պատասխանատուութեան կը կրկնէ զիս, պատասխանեմ ամենայն սիրով: Սակայն ասարագրութեան օրէնքի հաստատուած միջոցին գահլիճի անհամ չըլլալու համար չեմ կրնար այդ օրէնքութեամբ եղած հարցումներուն պատասխանել:

Այս միջոցին Երուսաղէմի երեսփոխան Րոզոպ Նէշադի պէն կը հարցնէ: — Ինչպե՞ս, սակայն, ըսէք թէ ի՞նչ դիմել է ասարագրութեան օրէնքի գործադրութեան շուրջ:

Զօհրայ եւ Վարդգէս Սալիլի հեռակեայ պատասխանը ասած է այդ հարցին: —

Ես ասարագրութեան օրէնքի հաստատուած և գործադրութեան գրուած օրենքուն Պրիլին կը գտնուէի և ինչպէս ըսէի, այն ատեն գահլիճի մաս չէի կազմեր: Պրիլինի մէջ, 1331-ի մարտին մինչև յունիս մնացած էի: Այդ օրերուն, անգամ մը քովս եկաւ երեսփոխան Գրիգոր Զօհրայի օրէնքը, որ Պրիլին կը գտնուէր, և յայտնելէ վերջ թէ հայրն ու վարդգէսը թուրքերէն ներսերը կ'առաջնորդէին, ինչպէս իմ միջոցով Գոյոյ կառավարութեան սօս: Ես անմիջապէս ներքին նախարար պէտքն հետագիւր մը ղեկեցի և յայտնեցի որ ինչ պատճառներով ու ըլլան, երեսփոխանները պէտք է զերծ մնան նման հետապնդումներէ: Եւ նոյն իսկ աւելցնելով ըսի որ՝ եթէ լուրջ պատճառներ կան անոնց Պրիլին քննելու ղէմ, գոնէ թողուցէք որ Երուսաղէմի մէջ իմ այս հեռագիրը ներքին նախարարութեան թղթածրարներուն մէջ մը մնայ, կըրնաք բանալ և անել:

Նախագահ: — Ինչ պատասխան տրուեցաւ Ձեք այս իրմունքին:

Սալիլի: — Ոչ մէկ պատասխան կրցաւ տրուել: Սակայն Պրիլին վերադարձաւ վերջ անոնց վերադարձին համար շատ պայտանցաւ: Սակայն Տիրանակերտի պատերազմը, ատենին կողմէ անոնց ներկայութեան անհրաժեշտութիւն տեսնուելուն պատճառաւ, կէս ժամընէս քարանձակ կորելի չեղաւ: Որով հասցայ որ անոնք կառավարութեան կողմէ Տիրանակերտը ղրկուած են, ուր պատճառաւ, ատենին կողմէ անպարտ արձակուելէ վերջ պիտի կրնային վերադառնալ Պրիլին:

Այսու ամենայնիւ, իմ խիստ պահանջներու և հետապնդումներու պատճառաւ, Թալաթ փաշա Տիրանակերտի և Հայէպի կուսակցութեան շատ խիստ հրատախարհ զրկեց Զօհրայի և Վարդգէսի գտնուածութեան: արդար ասարագրութեան օրէնքը:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Գ. ԲԻԻՐՈՒ (պատմ. է. ի.)

ԸՆԿԵՐՆԵՐ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ

Մտաւ 21-ին փակուեցաւ Հ. Յ. Գ. Իշխանկոյ թեմի միջնակարգ դպրոցը: Ընդհանուր ժողովը Պատմական բացառիկ պարագաներու մէջ գումարուած էր Իշխանկոյ թեմի գեղարդին սահանք գծելու համար քաղաքական այն ուղին, ուրիշ պիտի ընթանայ կուսակցութիւնը յատկապէս արիւնքուն ընթացքին: Իշխանկոյ թեմի Բարձրագոյն Ժողովին մէջ խմբուած պատգամաւորները, որոնք իկած էին աշխարհի չորս ծագելէն, ընկերական շերտ միջոցառում մէջ, պատմական վարկիւնի յստակ գիտակցութեամբ, հանգամանօրէն քննեցին բոլոր հարցերը և բացառիկ համբարախոսութեամբ սուրբ ստուգած որոշումները հայ կեանքը յուզող բոլոր հրատապ խնդիրներու առթիւ: Անոնք շնորհակալ են իրենց Ընդհանուր ժողովը զարմակաւ մը դասնայ մեր կեանքի մէջ, նոր թափ մը տալով Իշխանկոյ թեմի գործունէութեան:

Պատմական անցքերը հրամայաբար կը հարկադրեն մեզ որ Իշխանկոյ թեմի ընդգրկէ աւելի գործուն քաղաքականութիւն, արժանաւորապէս դիմագրուել կարենալու համար գալիք դէպքերը: Առանձնաբար Հայ գաղթականները յատկապէս արիւնքուն պիտի գիտնայ մէկտեղել իր ոյժերը, խմբուել ընդհանուր և համահայկական զորքի մը շուրջ այն գիտակցութեամբ, որ իրեն վճարական դեր վերագրուած է Հայ Դատի Լուծման մէջ:

Ընկերակա և Հայրենակիցներ, աշխարհ կը պատրաստուի մեծ և ճակատագրական անցքերու, այս պատմական վարկիւնին Իշխանկոյ թեմի Ընդհանուր ժողովը արթնութեամբ կը կոչէ Հայ ժողովուրդը այն խոր հաւատալով որ եթէ կամենանք, պիտի կարենանք մեղմել մեզ սպանացող վտանգները: Հայ դատի ուսումնասիրութեան կրթական արդիւնքները Իշխանկոյ թեմի Ընդհանուր ժողովը կը շարունակէ մնալ միակամ ու միասիրտ, միակ կազմակերպ ոյժ մեր ցերեզնային ժողովուրդը: Անվերապահօրէն պորտիզ հանդիսանալով անոր, միշտ յիշելով, թէ ինչ որ կուտանք Իշխանկոյ թեմին, կուտանք Հայ Հայրենիքին ու Հայ ժողովուրդին:

Մանր է մեր ուղին, Ընկերներ, սակայն շատ փորձութիւն, մեծ գոհաբերութիւն և նահապետութիւն կը սպասեն մյու Տոբորուած, սակայն մեր քաղաքային վեհութեան, ներշնչուած մեր յեղափոխական վարարու անցեալէն, ապաւինած մեր ժողովուրդի աննկուն կամքին, համոզուած մեր զատիկ արդարութեան, ասոյ՜ քաղաքական համարձակ ու վճարական քայլերով: Ուր և ըլլանք, Հայաստանի մէջ թէ անոր սահմաններէն դուրս, Սրբաբերտ աստժամայայրերուն մէջ թէ օտարութեան սիրերուն, գիտակցեցէք այն բարձր ստաքերութեան, որ պատմութեան յերթէ մեր Կուսակցութեան վրայ: Համախմբուելով մեր կրթական արարած անոր յեղափոխական զորքին շուրջ, պիտի փարինք անոր, ամբողջ սեղանք մեր շարքերը, վտանգ, որ հեռու չէ ազատութեան ժամը:

Ընդհանուր ժողովը իր աշխատանքները աւարտելէ ատալ սրտագին ողջջնի շերտ իսոքա կ'ուղղէ թոմարակա Հայ ժողովուրդին և խորհրդային ամբողջ տարածութեան վրայ ջիւր ու ցան, բանտերուն, սրգեխարսներուն և աքսորավայրերուն մէջ մաքառող բոլոր յեղափոխական մարտիկներուն և Իշխանկոյ թեմի կրթներուն:

Ընկերներ, որ սարսուռութեամբ թէն հեռու, սակայն սրտով ու մտքով մենք ձեզ հետ ենք, ձեզ պարտաւորները մերն են ու մերն են ձեր ցաւերը: Անհուն հիացումով ի տես ձեր լուսնահասկութեան եւ ճշմարտ հերոսութեանց, ձեզ հետ միասին կը գոչենք:

Կեցցէ Հայ հերոսական աշխատանք ժողովուրդը: Կեցցէ Միացեալ Անկախ և Ազատ Հայաստանը: Կեցցէ Հայ Յեղ. Իշխանկոյ թեմը, Հ. Յ. Գ. Բ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՒՅՐԴԱՄՈՂՈՎԸ

Պ. Պ. Տալաթի Բազմաբնակիչ Կառավարութեան Կառավարութիւնը

Վախճանքը 8 Ապրիլ.— Ապրիլ 15-ին Ամերիկա հասնող Պ. Տալաթի և Տալաթի, Պ. Մուսոյի և Հէր Զիլքի, աշխարհի սննտական վերաբեւայ հարցերու մասին խորհրդակցելու համար, հրաւիրուեցան Վախճանքը:

Գերմանիոյ, Քրեմլիոյ եւ Իսպանիոյ ուղղուած հրաւերները եղած են դեսպաններու բեւաճաղ զիմունով: Երեսու թէ՛ եթէ կառավարութեան պէտք կ'ընէր անձամբ պատասխանել հրաւերին, գլխ կառավարութեան անդամներէն մին ներկայանալ անոր կողմէ, հակառակ պարագային գաղափարներու փոխանակութիւնը պիտի ըլլայ դիւանագիտական նամակով:

Փարիզ 8 Ապրիլ.— Պ. Տալաթի առաջարկեց Պ. Էնոյի և Քրեմլին ներկայացնել Վախճանքի խորհրդակցութեանց: Պ. Էնոյ վերապահեց իր պատասխանը, բայց կը կարծուի որ պիտի ընդունի: Հրաւիրուած երկրներէն բաց, ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի ընդունի նաեւ բոլոր իր կողմէն նանցուած եւ համապատասխան սննտական խորհրդակցութեանց մասնակցիլ ուզող երկրներու ներկայացուցիչները:

Այս տեսակցութեան ընթացքին օտար կառավարութեան պիտի ներկայացուի՝ աշխարհի սննտական կայունացման ընդարձակ ծրագիրը:

Ըստ կուսակցական բարձր անձնաւորութեան մը լայնատեսութեան, ծրագրին մաս կը կարգուի անկախ օպերով մասնակցութեանը և շնորհի սեղմումներու վերացումը:

Քաղաքական օրհանգիցներ կը մտածեն հաւանաբար թե ընդհ. խօսակցութիւններ սեղի ունենան, երեւ մեծ հետաքրքրական պիտուեցնուցուի մեր կողմէն Ամերիկայի, Ֆրանսայի, և Անգլիոյ ներկայացուցիչներուն միջեւ, Խրապայի կայսերական անպահովութեան եւ որու երկիրներու, ինչպէս Իսպանիոյ, գերմանիոյ, Հունգարիոյ Վերահասկման Բազմաբնակիչութեան շուրջ: Պ. Բազմաբնակիչ կը կարծէ թէ Ամերիկայի, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ միջեւ բաղաձայն համաձայնութիւն մը պիտի կարգուի պարսեմու թեմի անհոգիական խորհրդակցութեան հակառակորդի դեր պիտի մեղմուցնէ պարսեմ, մասնակցիլ իրեն: 15-ի վերաւոր չի կատարուի երկիրներու հանդիպում: Ընդհանուր անցումներու սեղանակցութեան կը հասնուին թէ Պ. Բազմաբնակիչ ջանագրած է ձեռք պահելու անոր այն սպաւորութիւնը թէ Ամերիկա մասնաւոր կարգաւորութիւններ կ'ընէ Մեծ Բրիտանիոյ հետ:

Ի ՆՄԱՍ ԱՂԵՏԱՆԵՐՈՒՆ ԶԱՆԳԱՆ ԿՈՄԻՏԵՆԻ

Table listing various items and their prices, such as 'Յանկ Գուրաուներու Նիկոսիոյ', 'Վաճակ Թորիկեան', 'Յակոբ Մուրեան', etc.

Table listing various items and their prices, such as 'Երկուստեք Կ. Ա. Կարաբ', 'Յոթնեկ Որսկանեան', 'Սարգիս Մազոյանեան', etc.

Advertisement for 'L'ETOILE du FOYER' featuring a star logo and text in Armenian and French. Includes address: 137 Boulevard Sebastopol - Paris.

Advertisement for 'ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԿՐՊԻՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ ՊՂԻՆՁԷ ՆՈՐ ՀՐԹԵՂՆԵՐ ԼԻՊՆԱՆ ՍՄՐՔԱՅՈՎ' featuring an image of a mechanical device.

Advertisement for 'Studio d'art' featuring a woman in a dress and the text 'HRATCH Rue Maerod'.

Advertisement for 'ՏՕՔԹ. ԳԵՈՐԳ ԿԵՐԿԵՐԵԱՆ' with contact information and address details.

Advertisement for 'ԳՍԲՐԻԷԼ Թ. ԹԵՂԻՉԵԱՆ' with contact information and address details.

Advertisement for 'ՏՕՔԹ. Տ. Գ. ԼՈՒՍԱՐԱՐԵԱՆ' with contact information and address details.

Advertisement for 'Մահնակա՞լի պէտք ունիս, ԵՐԷՆՆԱԿԻ ՍԵՐ ԵՍ' with contact information and address details.

Այսինքն... Այո, ծառաները փոխեց, զի օտարականներով շրջապատեց, որոնց սննդանոթ եմ հարկաւ, և որոնք զոտիս ձիւն մը եկած ժամանակը հոգ իսկ չպիտի ընեն։

Սրբաբար զուրկը չարեակով... Եթէ սպրիտը ինձ սպասող սպազան ստակալի է, ըստ։ Այ զիս չարիքը Ամէտէ, ինձ նկատմամբ սիրոյ մաքն զգացում իր սրտին մէջ մարած է։

Advertisement for 'ԱՓՈԼԼՈ ՖՕՆՈՆԵՐԸ' featuring an image of a gramophone and text in Armenian and French.

Advertisement for 'APOLLO GRAMOPHONE Co. Ltd' with contact information and address details.